

krásky slovenska

ROČNÍK XLVIII

#slavete 6000 ✓ 2/71

Grand 18 2x Kčs 5,—

O LOGIKE

VYTYČOVANIA NOVÝCH HOROLEZECKÝCH CIEST VO VYSOKÝCH TATRÁCH

ING. IVAN DIEŠKA

„Vždyť je to jen taková hra.“
Ing. Leopold Páleníček

Každá ľudská činnosť má svoje vnútorné zákonitosti. Ak máme na mysli vytyčovanie horolezeckých prvovýstupov, hovoríme potom o logike týchto ciest. Avšak vnútornú zákonitosť má aj zmena náplne tohto pojmu.

Pytlíaci, zlatokopi a vedci, prví návštevníci tatranských štítov, mali k svojej činnosti také praktické pohnútky, že je zbytočné o logike uvažovať.

Aj v objavnom horolezectve je náplň tohto pojmu jasná: Cieľ – štít, sedlo, hrebeň; prostriedky – najmä pevná vôľa; vytyčená cesta – najbezpečnejším, najjednoduchším a najľahším spôsobom k cieľu.

Neskôr, už v etape športového horolezectva, keď prišli ako cieľ na rad steny štítov, prichádzali pod ne horolezci s úmyslom nájsť v nich slabinu – logickú možnosť prvovýstupu. Samozrejme, s prostriedkami úmernými tomuto cieľu. Isté je, že Stanislawski po dobytí západnej steny Lomnického štítu odchádzal aj s Birkenmajerom plne uspokojený. Prešiel ňou prvý. Že šiel ľavou časťou, a nie priamo na vrchol? – „Ved' to bolo práve ono! Tadiaľ som úmyselne išiel,“ – zasmial by sa, keby bol mohol o 30 rokov neskôr počúvať múdrosti diktované našou logikou. Ale to sa už začína súmrak veľkých objavov v tom zmysle, v akom je štít alebo stena veľkou.

Možnosti objavovania, najväčšia pohnútku pri lezení, posunuli sa do inej roviny. Objektívne sa však v žiadnom prípade neochudobnili. Zmenili sa ciele, možnosti, zmenila sa alebo rozšírila sa náplň pojmu. Až teraz prichádzame na to, že zaoberať sa aj takým problémom, nie je plané teoretizovanie. Doteraz vlastne ťažko bolo prehrešiť sa proti logike toho-ktorého obdobia. A ak sa tak azda niekedy stalo, bolo to úplne bez významu. Odteraz logika

prvovýstupu začína byť niečím viac ako logikou, ktorou sa riadi jednotlivec pri vytyčovaní prvovýstupu. Vytvárajú sa určité nepísané zásady. Ale do každej steny sa treba vedieť aj vcítiť. Kto by používal (alebo kopíroval) ten istý komplex zásad pre prvovýstup na každej stene nutne by priviedol seba aj ostatných do zmätku. Ako príklad si zoberme Kazalnicu a, povedzme, veže v hrebeni Ramena Kriváňa. Vlni pribudli na Kazalnici Mengusovskej dve nové cesty alebo varianty (o tom sa Poliaci zatiaľ nemôžu dohodnúť). Hoci hlavným motívom bol voľný kúsok veľmi obťažnej steny, nemožno podľa dnešnej logiky a pre túto stenu povedať, že by tieto cesty boli nelogické. Ved' horolezcov pri prvovýstupoch iste hnala aj túžba a zvedavosť, čo je na hrane Piliera. Takej logike sa u nás už niekoľko rokov hovorí „poľská“. A nie je typická už iba pre Kazalnicu alebo Mnícha, ale aj pre celý rad stien v našich Tatrách. Logikou takej steny sa musia riadiť aj horolezci pri ďalších prelezaniach. Napr. na Kazalnici, na tzv. Droge Slowackej možno kľúčové miesta obísť sprava Momatiukovou cestou (ako pri druhom). Také prelezenie ťažkej cesty zostane prinajlepšom priestupom stenou, ak nie neúspešným pokusom. A na Ramene Kriváňa? Tu ešte môžeme objavovať celé steny, využiť prírodou ponúkané možnosti a zakúsiť dnes onú zvláštnu radosť, ktorú pociťovali naši otcovia.

Zaujímavé je, že pri najmodernejších cestách – direktissimách a superdirektissimách – je opäť logika bez akejkoľvek diskusie. Často si však neuvedomujeme, že aj tu, hoci druhorade, platia zásady vyplývajúce z túžob tých najlepších lezcov, z ich predstáv o ideálnej ceste. Teda: Čo najmenej sa dotýkať a križovať staré cesty, čo najmenšia možnosť

ústupu, prevaha klasického lezenia – maximálne obťažnosti.

Za zmienku stoja aj cesty (moderné), ktoré sa nekončia na štíte alebo v sedle, ale niekde na hrebeni, ba dokonca na vežičke v stene, na hrebeni alebo na galérii či rampe. Zdalo by sa, že ide o nevydarené cesty, priechiace sa akejkolvek logike. V mnohých prípadoch sme však svedkami toho, že práve ony sú najvyhľadávanejšie a veľmi uznávané. Prečo je to tak? Logika predsa nemôže byť v protiklade s praxou. Moderné horolezectvo má totiž aj moderné stimuly. Jedným z nich je aj lezenie kvôli obťažnosti a tento silný moment môže v komplexe zákonitostí, ktoré vytvorili cestu a tvoria jej logiku, zoslabiť niektoré iné momenty. Ak sa to nepodarí, vznikne tzv. nevyvážená cesta. Ale aj výrazný skalný útvar môže byť lákavým cieľom, problémom. Na to prišli už generácie pred nami.

A čo diagonálne a špirálové cesty alebo traversy stien? Cesty po „nitoch“? Tu treba pripomenúť nutnú, nie však dostačujúcu podmienku každej vydarenej cesty: Dobré prelezená cesta vždy rieši nejaký problém. O problémoch minulosti i budúcnosti by sa dalo aj v tejto súvislosti veľa povedať. Uspokojme sa s tým, že tí, ktorí teraz lezú nové cesty, zväčša poznajú naše „radové“ i „posledné“ problémy. Teda dotiaľ, dokiaľ sa vyššie uvedené cesty nebudú pociťovať tak, že riešia tatranský problém, bude im nevyhnutne chýbať logika. V takom prípade nepôjde o novátorstvo, ale o rozptyľovanie pozornosti na nepodstatné veci.

Aj zimné horolezectvo v Tatrách má svoju logiku. Uvažovať pritom iba o navýšení obťažností vplyvom poveternostných podmienok, mrazu, snehu, ľadu, je degradujúce. Potom by sa aj zjari, v lete alebo na jeseň dali vystihnúť podmienky a podávať zvýšené výkony. To jedinečné, zimné, je v niečom inom. Sú to severné steny (zvyčajne), ľadopády, zriedkavé strmé snehové polia v stenách, to je čakan a mačky. Preto sa Stanislawského cesta na Malý Kežmarský nikdy neznehodnotí, hoci teraz je moderné často hovoriť o devalvácii lezených ciest. Samozrejme, každému podľa „gusta.“ Ale stratiť dva zimné dni v Hokejke, zatiaľ čo sme mohli vychutnávať zimné lezenie napr. v Stanislawského ceste na Vysokú, o to sa môže lezec ochudobniť iba z nevedomosti. V akýchsi hraničných prípadoch pri zimných prvovýstupoch môže túžba byť prvým oprávnené taká mocná, že zatlačí do úzadia všetky ostatné aspekty zimného lezenia. Hovoriť však u nás v Tatrách o zimnom lezení inak ako v kalendárnom rozmedzí zimy, už nepatrí do kategórií logičnosti, skôr nezmyselnosti.

Teda koho a ako môže nerešpektovanie logiky (teraz už v zmysle všetkého, čo sme povedali) výstupov, a najmä prvovýstupov poškodiť? Presnejšie: Aké následky môže mať nerešpektovanie vyššie spo-

mínaných „zákonitostí“. Najmenej tragické je nefundované kritizovanie niektorých nových ciest (dieretissima Malého Kežmarského štítu, cesta Kriššák-Orolín na Stredohrot, Kút na Kežmarský štít, atď.). Väčšia škoda je, a najmä naši starší priatelia to tvrdia, že tomu, čo sa dnes v Tatrách deje, nerozumejú. A je tým väčšia, že delenie sa na starých a mladých je našou neslávnou špecialitou. A tento problém má svoj podiel pri občasnom znevažovaní minulosti či retardácie na druhej strane. Hoci možnosti prvovýstupov, a teda aj objavovania výstupov v Tatrách, sú ešte obrovské, treba si uvedomiť, že ich začína rapidne ubúdať. Ak teda niekto necitlivo „vyrobí“ cestu na exponovanom mieste takým spôsobom, ktorým sa nerieši nastolený problém, pokazí tým radosť inému, ktorý by si ju vzhľadom na svoje výkony zaslúžil. Nás ostatných, samozrejme, okradne o krásnu túru, ktorú by bolo radosťou opakovať. To isté môže spôsobiť aj nevhodné použitie expanzívnej skoby.

Ak by sme chceli vyčerpávajúco odpovedať, prečo lezieme, nepodarilo by sa nám to, ako sa to nepodarilo už mnohým pred nami. Takisto nemožno dať vyčerpávajúci návod na vytyčovanie nových ciest alebo na pochopenie pojmu logika výstupu a prvovýstupu. Ako celé horolezectvo, aj toto je otázka nielen športová. Prinajlepšom možno zhrnúť niekoľko hlavných predpokladov: Prvovýstup musí v prvom rade riešiť nejaký problém. Výrazný alebo obťažný útvar, priamy priestup, ale aj objavenie slabiny panenskej steny – to všetko môže narásť do problému. Je potrebné s citom vytýčiť cestu a zvoliť si prostriedky. A potom sa vracieť do steny hoci toľkokrát ako Studnička, až kým nie je cesta realizovaná podľa predstáv autora. Pre tzv. extrémne cesty na exponovaných stenách by malo ešte ako doplnok platiť: Čím menej križovať staré cesty, čím menej možností ústupu a technického lezenia; a expanzívne skoby iba výnimočne. Avšak všetko je závislé na tom, akú stenu lezieme.

Pretože každý má právo liezť, ako sa mu zapáči, donútiť k serióznosti zostáva vari len to, že tak, ako výborná cesta má svoju povest, má ju aj „sfušovaná“ cesta. Našťastie, doteraz nie je veľa tých „sfušovaných“ ciest. Ale pri dnešnom rýchlym tempe života, ktovie?

Ak mal niekto trpezlivosť čítať článok až poťiaľto, nemusíme ho presvedčovať, že ide najmä o malé memento. Ak by sme chceli uvádzať odstrašujúce príklady, museli by sme si predovšetkým siahnuť do svojho svedomia.

Kto sleduje tatranskú horolezeckú problematiku, iste ho nemusíme presvedčovať, že sme si nemuseli nič vymýšľať. Stačilo nám iba niekoľko rokov liezť, počúvať, pozeráť sa a debatovať.

Nakoniec, veď je to skutočne iba taká hra. Ale aká krásna!